

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคะ-सानก้วย ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา เพื่อหารูปแบบ และแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยให้สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนี้ยังเน้นให้เกิดการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยหลักการพึ่งพาตนเองของชุมชน

สำหรับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคะ-सानก้วย ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาบ้านน้ำคะ โดยใช้กระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เพื่อค้นหารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคะ เพื่อทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคะ-सानก้วย และเพื่อปรับปรุง พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคะ-सानก้วยยิ่งขึ้น และมีคำถามการวิจัยที่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คือ รูปแบบกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของชุมชนไทยภูเขาเผ่าม้ง บ้านน้ำคะเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับศักยภาพศึกษาศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาบ้านน้ำคะ รวมทั้งกำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่ องค์ประกอบด้านกายภาพ องค์ประกอบด้านการจัดการและองค์ประกอบด้านการตลาด และวางแผนการเรียนรู้และทดลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมการทดลองดำเนินการพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้กระบวนการ เพื่อดำเนินการจัดการท่องเที่ยวพร้อมทั้งติดตามประเมินผล สำหรับพื้นที่เป้าหมาย คือ บ้านน้ำคะ - สานก้วย หมู่ที่ 6 ตำบลผาซำน้อย อำเภอปางงิ้วจังหวัดพะเยา จำนวน 51 หลังคาเรือน 51 ครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่าชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคะ-सानก้วย มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ถ้ำ น้ำตก สวนสมุนไพรของเลาทำว องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว ฯ เช่น การจักสาน การประดิษฐ์เครื่องเงิน การแปรรูปสมุนไพร การประดิษฐ์ผ้าปักลายชาวเขา และมีกลุ่มคณะกรรมการที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฯ จำนวน 15 คน ซึ่งมีโครงสร้างของคณะกรรมการที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามแผนการดำเนินงานเตรียมความพร้อมของชุมชน แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ และแผนการประชาสัมพันธ์ และที่สำคัญได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี

วิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการทดลองจัดกิจกรรมทวิศึกษาวัฒนธรรมเทศกาลปีใหม่ และทวิศึกษา ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าต้นน้ำยม ทำให้ชุมชนได้มีกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการ การท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มมูลค่าที่มีคุณค่าให้กับสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี วิถีการ ดำรงชีวิต สิ่งสำคัญคือกระบวนการเรียนรู้สร้างโอกาสให้กลุ่มคนในสังคมทุกกลุ่มตั้งแต่ผู้อาวุโส กลุ่มพ่อ บ้าน แม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และเด็ก ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ของชุมชนต่อไป